

[Indenrigsministeren.]

økonomiudvalget, er udelukket fra medlemskab af dette udvalg.

Da der har været rejst en vis tvivl om, hvorvidt bestemmelserne om kommunalt ansattes adgang til at være medlemmer af økonomiudvalg og stående udvalg omfattede lærere, der jo er tjenestemænd i folkeskolen, finder jeg det rigtigst, at det nu præciseres i loven, at bestemmelserne finder tilsvarende anvendelse på ledere og lærere ved kommunens skole- og undervisningsvæsen.

I forbindelse med, at bestemmelsen om kommunalt ansattes medlemskab af udvalg foreslås ændret, finder jeg det naturligt at nævne, at personer i private erhverv også i visse tilfælde kan være afskåret fra medlemskab af udvalg, hvis sagsområde de har en særlig personlig interesse i.

Såfremt et kommunalbestyrelsesmedlem i en enkelt sag har en væsentlig personlig interesse, følger det af et almindelig anerkendt princip, at det pågældende medlem ikke kan deltage i sagens behandling og afstemning. Herudover antages der imidlertid at gælde en almindelig regel om, at et kommunalbestyrelsesmedlem er afskåret fra at være medlem af et udvalg, når det er åbenbart, at den pågældende regelmæssigt har en privat erhvervsmæssig interesse i oplysningerne i og udfaldet af de sager, som behandles i udvalget.

Jeg anser det for at være af stor betydning, at amtsråd og kommunalbestyrelser er opmærksomme på disse regler.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Mathiasen):

Herved skal jeg tillade mig at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Forslaget har til formål at udbygge mulighederne for at begrænse den varige driftsmæssige forringelse, som kan ramme en landbrugsejendom, der berøres af et stort ekspropriationsanlæg, typisk en motorvej.

Når et sådant anlæg skal gennemføres, må man nødvendigvis beslægtede landbrugsjord og gennemskære marker. En landbrugsejendom, der har måttet afstå jord og har fået en motorvej igennem sit måske ideelt beliggende jordtilliggende, vil derved i mange tilfælde

være blevet en mere uhensigtsmæssigt udformet bedrift. Det er klart, at man ved gennemførelsen af et sådant anlæg meget langt tilbage i tiden har haft opmærksomheden henvendt på i videst muligt omfang at undgå en sådan forringelse. Allerede jernbaneforordningen af 1845 foreskrev, at man skulle »tage under overvejelse, hvorledes ... kommunikationen mellem de enkelte grundstykker kunne på hensigtsmæssigste måde bringes i stand«. Der er en lige linje fra denne bestemmelse og til de beslutninger, som i dag træffes om udførelse af landbrugstunneler og andre afhjælpningsforanstaltninger i forbindelse med anlæg af en motorvej eller et andet stort anlæg – foranstaltninger, der kan være bekostelige.

Man har ligeledes på et tidligt tidspunkt været helt opmærksom på, at et mageskifte af afskårne jordstykker mellem berørte ejendomme ville være et virksomt middel til nedbringelse af de ulemper, som påførtes disse ejendomme. Herom siger bemærkningerne til jernbaneforordningen:

»Da der ikke fandtes hjemmel i lovgivningen til at gøre det til pligt for grundejerne at magelægge jordstykker, der ved banens anlæg er fraskårne de respektive jordejendomme, er det fundet rigtigst at søge slige magelæg, så vidt muligt, istandbragte ved landinspektørens og taksatorernes medvirkning, uden at de dog kunne realiseres, når ikke vedkommende dertil give deres samtykke«. Man pålagde således myndighederne en pligt til at søge mageskifte opnået.

Det fremgår heraf, at der intet nyt er i, at man, når et ekspropriationsanlæg skal gennemføres, bestræber sig på i muligt omfang

at placere anlægget på den – set ud fra den enkelte ejendoms synsvinkel – gunstigst mulige måde,

at afhjælpe uundgåelige driftsmæssige ulemper inden for økonomisk forsvarlige rammer samt

at anvende mageskifte som et nyttigt redskab til at nå dette mål.

Det er denne principielle tankegang med den beskrevne dybe rod tilbage i tiden, der ligger til grund for det foreliggende forslag, der som nævnt vil søge at skabe endnu bedre mulighed for, at den gode hensigt kan omsættes i praktiske resultater. Skal jeg kort rubricere de foreslåede ændringer, kan man sige, at den foreslåede ændring i § 13 søger at skabe bedre sikker-

[Ministeren for offentlige arbejder.]

hed for, at man ikke bringer unødigt forstyrrelse ind i de bestående forhold, medens udbygningen af § 15 sigter mod at tilvejebringe øgede muligheder for at afhjælpe eller begrænse den driftsmæssige forringelse af en ejendom, som et uundgåeligt indgreb i ejendomsforholdene forårsager.

Det er allerede i dag således, at vejdirektoratet under forberedelsen af et stort vejanlæg skal forelægge projektet for jordfordelingssekretariatet. Det er bestemt administrativt, idet der ikke er nogen i lov fastsat pligt hertil. Nu foreslås det i § 13 at indsætte en bestemmelse om, at anlægsmyndigheden over for ekspropriationskommissionen skal fremlægge en direkte erklæring fra landbrugsministeriet om jordfordelingsspørgsmålet i dets helhed. Herved fastslås det altså, at en myndighed med særlig sagskundskab på landbrugsforhold skal ind i sagen på et tidligt tidspunkt.

Tilføjelserne til § 15 sigter mod at forbedre mulighederne for at gennemføre en hensigtsmæssig jordfordeling, idet man efter forslaget i begrænset omfang skal kunne gøre dette uden samtykke fra de pågældende ejere. Det skinner igennem de bemærkninger til jernbaneforordningen, som jeg citerede før, at gennemførelse af sådanne regler nok allerede i 1845 ikke har været forordningens forfattere fremmed, men man blev dog stående ved kun at pålægge myndighederne en pligt til at virke for en fornuftig mageskifteordning.

Ekspropriationslovskommissionen, der afgav sin første betænkning i 1963, behandlede spørgsmålet ret indgående, men blev faktisk stående ved ordningen fra 1845, og det gjorde den lov fra 1964, som blev resultatet af betænkningen, da også.

Såvel den tekniske og strukturmæssige udvikling i landbruget som kravet om den bedst mulige udnyttelse af vore arealressourcer har imidlertid bevirket, at man i de interesserede kredse ikke har ment, at den ordning, som loven fra 1964 blev stående ved, kunne oprettholdes uændret. Man har ment, at der bør tilvejebringes bestemmelser, som inden for angivne grænser muliggør at gennemføre en jordfordeling uden samtykke fra hver enkelt berørt grundejer.

I den af landbokommissionen i januar 1971 afgivne betænkning henstillede kommissionen således til landbrugsministeren, at der blev søgt tilvejebragt en sådan lovhjemmel.

Spørgsmålet blev endvidere i juli 1974 af folketingets landbrugs- og fiskeriudvalg rejst over for den daværende landbrugsminister, der i sit svar gav folketingsudvalget tilsagn om at optage forhandling med ministeriet for offentlige arbejder om sagen.

Mellem landbrugsministeriet og ministeriet for offentlige arbejder havde der imidlertid allerede forinden været ført forhandlinger om spørgsmålet, og i sin besvarelse af et i folketingets spørgetid den 5. november 1975 stillet spørgsmål kunne landbrugsministeren oplyse, at der allerede var iværksat forberedende arbejder med henblik på udarbejdelsen af forslag til de lovændringer, der vil være nødvendige for at skabe hjemmel for en udvidet adgang til gennemførelse af jordomlægninger i forbindelse med ekspropriationsanlæg, og at man var indstillet på at søge dette arbejde fremmet mest muligt.

De af den tidligere og nuværende landbrugsminister givne tilsagn over for dette høje ting indfries nu ved fremsættelse af det foreliggende lovforslag, der sigter på ekspropriationer til statslige ekspropriationsanlæg, først og fremmest større vejanlæg, idet der mellem landbrugsministeriet og ministeriet for offentlige arbejder er enighed om, at man lader spørgsmålet bero, for så vidt angår ekspropriationer til mindre veje, der foretages efter reglerne i lov om offentlige veje, indtil der er indhøstet erfaringer med den foreslåede ændring i ekspropriationsprocedureloven.

Da der kan være et lige så stort behov for gennemførelse af jordfordeling ved andre anlæg end veje, f. eks. ved jernbaneanlæg, ligesom sådanne bestemmelser af systematiske grunde bør være generelt affattet, omfatter lovforslaget som nævnt alle arter af ekspropriationsanlæg, hvortil ekspropriation sker efter loven fra 1964.

Som tidligere sagt er jordfordelinger i forbindelse med ekspropriation en gammel foretelse, og fra de senere år er der adskillige eksempler på, at det i forbindelse med store vejanlæg i praksis har været muligt på det bestående lovgrundlag at nå frem til en hensigtsmæssig løsning af de arronderingsmæssige forhold gennem et nært samarbejde mellem jordfordelingssekretariatet, anlægsmyndigheden og ekspropriationskommissionen. Men det må også erkendes, at det skulle være muligt at nå videre på et udbygget lovgrundlag. Det foreslås hermed tilvejebragt.

[Ministeren for offentlige arbejder.]

Det må hilses med stor tilfredshed, at initiativet til at få disse regler gennemført i første række kommer fra landboorganisationerne. Der er således i de direkte berørte kredse en udbredt forståelse for det rigtige i at gennemføre regler af den i forslaget indeholdte art, og jeg skal derfor indstille lovforslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Ministeren for kulturelle anliggender (Niels Mathiasen):

Jeg tillader mig hermed for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring af ophavsretsloven og forslag til lov om ændring af fotografiloven.

Under behandlingen i forrige folketingsår af et forslag til folketingsbeslutning, der var stillet af fremskridtspartiet, orienterede jeg tinget om de overvejelser, de nordiske landes regeringer havde gjort sig om en almindelig revision af den ophavsretlige lovgivning, og jeg gjorde kort rede for de nye retningslinjer for reformarbejdet på dette område, der blev fastsat ved en nordisk ministerrådsvedtagelse af 22. maj 1975. Jeg omtalte tillige ministrenes beslutning om, at det fortsatte revisionsarbejde skulle forberedes i nationale komiteer. I overensstemmelse hermed er der i maj 1976 nedsat et dansk udvalg til revision af lovgivningen om ophavsret m. v. Udvalget, hvis formand er professor Mogens Koktvedgaard, er nu i gang med sit arbejde. Tilsvarende udvalg er nedsat i Sverige og Finland, men endnu ikke i Norge.

Jeg nævnte ved den lejlighed også, at det kunne blive aktuelt at gennemføre visse lovændringer uafhængigt af det revisionsarbejde, der nu er indledt af Koktvedgaardudvalget, og omtalte i den forbindelse særlig nogle spørgsmål, der allerede havde været genstand for udvalgsbehandling i den nu ophævede nordiske ophavsretskomiteé. Blandt dem fremhævede jeg – som særligt hastende – spørgsmålet om en lovændring, der kunne lette adgangen for undervisningsvæsenet til at benytte indspilninger af fjernsynsprogrammer i undervisningen. De lovforslag, der nu er fremsat, tager sigte på en løsning af dette problem.

Den gældende lov om ophavsret indeholder i § 17 en bestemmelse, som gør det tilladt at fremstille eksemplarer af offentliggjorte værker ved lydoptagelse med henblik på midlertidig brug ved undervisning, forudsat at fremstillingen finder sted inden for undervisnings-

virksomhed eller i indspilningscentraler, der er oprettet af offentlige undervisningsmyndigheder.

Denne bestemmelse foreslås nu erstattet af en ny § 17, der i det væsentlige svarer til den, der er stillet forslag om af de danske sagkyndige i den nordiske ophavsretskomiteés betænkning fra 1974, der forehægger i Nordisk Råds nordiske udredningsserie som nr. 21/73.

Det afgørende i forslaget er, at begrænsningen til fremstilling af eksemplarer ved lydoptagelse fjernes. Det bliver i fremtiden tilladt uden samtykke fra ophavsmændene også at foretage billedoptagelser til brug i undervisningen. Man imødekommer dermed et ønske, som i de senere år har været fremført med stigende styrke fra undervisningssektoren, om at få reelle muligheder for en efteranvendelse af fjernsynsprogrammer til undervisningsformål. Jeg skal i denne sammenhæng særlig henvise til den betydning, som lovændringen vil få for den ved lov nr. 419 af 13. juni 1973 oprettede landscentral for undervisningsmidler, til hvis opgaver det hører at foretage distribution af film, bånd og lignende materialer til skoler og andre undervisningsinstitutioner.

Samtidig med, at anvendelsesområdet for lovens § 17 foreslås udvidet meget væsentligt gennem adgangen til at foretage billedoptagelser, foreslås bestemmelsens rækkevidde i en anden henseende begrænset, idet den efter forslaget alene kommer til at vedrøre optagelser af radio- og fjernsynsudsendelser. Den nuværende § 17 giver tillige hjemmel til direkte optagelser – f. eks. til en lærers optagelse af en koncertfremførelse eller hans indspilning på bånd af egne fremførelser af værker. Der synes ikke at være tilstrækkeligt behov for at opretholde adgangen til fremstilling af direkte optagelser, idet disse i det fornødne omfang vil kunne foretages med hjemmel i andre af lovens bestemmelser, herunder især bestemmelsen i § 11 om fremstilling af eksemplarer til privat brug.

Efter den gældende § 17 kan optagelserne inden for undervisningsvirksomhed ikke blot foretages uden samtykke, men også uden at der skal ydes rettighedshaverne noget vederlag. Ved nyordningen foreslås dette opretholdt, for så vidt angår optagelser af radioens og fjernsynets *undervisningsudsendelser*, mens man for optagelser af andre radio- og fjernsynsudsendelser har fundet det rimeligt, at der tillægges rettighedshaverne et krav på vederlag. Af